

D • N

11/3 1953

Episod i det kalla kriget

För ett par månader sedan inträffade i Berlin två händelser vilkas behandling av de politiska och militära myndigheterna skarpt belyser läget under det kalla kriget. En rysk soldat gick fullt beväpnad in i västzonen; sedan han fasttagits och avväpnats sade han sig inte vilja återvända till sitt förband, och den amerikanska myndigheten sände i överensstämmelse med förut följd praxis över honom till Västtyskland. Det är möjligt att han inte från början velat desertera, utan vägrade att vända tillbaka på grund av det hårda straff han kunde vänta. Ungefär samtidigt räddade två amerikanska soldater att fara för långt på stadsbanan och hamnade i östzonen. Ryssarna höll kvar dem — liksom amerikanerna gjort med ryssen — och påstod att de var avhoppare och alltså inte kunde släppas. På allierat håll är man övertygad om att ryssarna ljuger, att de helt enkelt behåller de amerikanska soldaterna som gisslan; på ryskt håll sägs att amerikanerna ljuger och begagnar ryssen som gisslan.

Långa förhandlingar har förts i de båda frågorna. Amerikanerna är säkra på att de kan få sina soldater tillbaka om de skickar hem ryssen, men att göra det vore att kränka ständigt förkunnade grundsats; ryssen skulle efter all sannolikhet bli avrättad om han sändes åter. Enligt vad förut skett i sådana fall skall ryssen (liksom amerikanerna) underkastas förhör av representanter för de båda staterna; vidhåller han då sin önskan att stanna i västzonen, är saken utagerad. Nu gäller emellertid tvisten huruvida han skall förhöras i Västtyskland, där han befinner sig, eller i Berlin; amerikanerna håller på det förra, ryssarna på det senare alternativet. Är det inte en prestigefråga utan betydelse? Frågas det. Nej, svarar de allierade; om mannen förs från västra Tyskland tillbaka till Berlin, blir han vettsskrämd vid tanken på ett eventuellt utlämnande; kanske kommer han rent av att vid ett förhör i skräck för sina ryska överordnade bryta samman, förneka sin önskan att stanna i väster och säga sig genom tortyr ha tvungits avge de förklaringar som föranlett amerikana-

nerna att behålla honom. På den punkten står saken nu: de amerikanska soldaterna hålls fångna i Östberlin och får inte meddela sig med sina landsmän, den ryske desertören väntar på ett avgörande.

Liknande händelser, i litet och stort format, inträffar överallt vid det kalla och varma krigets gränser, t. ex. i fråga om krigsfångarna i Koreakriget. På båda hållen reser man alldeles samma anklagelser, använder nästan samma formuleringar. Ryssen beskyller amerikanen för svek, lögn och tortyr — samma beskyllning gör amerikanen mot ryssen. Den goda tro som gör förhandlingar och avtal rationella tycks inte existera. Vardera parten uppträder som om motståndaren vore en skurk, en så perfekt skurk att allt vad han säger eller lovar är till för att vilseleda, bedra och vinna propagandistiska eller andra framgångar. Kommunisterna över hela världen betygar sin tro på de ryska förklaringarna, demokraterna tror på vad de allierade berättar. En mellangrupp säger sig utgå från att det ljugs ungefär lika mycket på båda hållen och stannar sålunda i en behaglig stämning av neutralitet och osäkerhet.

Vi demokrater är i fall som dessa — utan att vi kan bedöma eller har några möjligheter att pröva vad som skett — övertygade om att ryssarna ljuger. Vi tror att de båda amerikanska soldaterna vill tillbaka till sitt folk, att ryssen vill stanna i Västern, att amerikanerna är ärliga i sin oro för att sända ryssen till Berlin för att förhöras av ryska officerare, ja, vi tror till och med att de ryska myndigheterna ofta tror på den amerikanska versionen och att de alltså systematiskt spelar falskt. Vi är, kort sagt, benägna att tro att ryssarna i många fall ljuger även då de förnekar motståndarens goda tro, medan de styrande i väster är djupt förvissade om ryssarnas onda tro. På denna punkt är vi dock inte alldeles säkra; det är möjligt, säger vi, att den ryska ohederligheten småningom kulminerat i föreställningen att alla är lika ohederliga.

Den demokratiska attityden, som i det enskilda fallet inte kan stödjas med bevis, har

framför allt två allmänna hållpunkter. Den ena är erfarenheten. Ryssarna har alltför många gånger ljugit för fräckt och blivit överbevisade om att ha ljugit. Den regim som be-tecknade Finland som angripare 1939, som sagt sig befria då den erövrat, som förnekat Katynmorden, som på några dagar förvandlar sina egna hantlangare från hedersmän till allt ont bekännande brottslingar, den kan man inte hysa någon tilltro till, dess ord och löften är diskrediterade. Och detta sammanhänger med regimens eget väsen. Då ingen fri debatt fin-

nes, då staten dirigerar uppfattningar och idéer, blir det efter hand naturligt att se påståenden, paroller och löften blott som medel i en maktkamp. Sanningen förlorar all prestige; man står objektiv till valet mellan sanning och lögn. Där för har Ryssland och kommunismen förlorat all intellektuell och moralisk kredit. Man förutsätter snarast att regimen och dess tjänare ljuger — det vore ju underligt om bland en sanning och många möjliga lögners sanningen skulle visa sig mest matnyttigt i en given situation.